

कपाशीवरील रसशोषक किडींचे व्यवस्थापन करणे गरजेचे

कपाशी हे खरीप हंगामातील महत्वाचे नगदी पीक आहे. जुलै ऑगस्ट महिन्यात सतत पाऊस पडत होता परंतु सद्यस्थितीत पाऊस थांबला व तापमानात वाढ झाली तसेच वातावरण अधूनमधून ढगाळ व कोरडे असल्यामुळे कपाशी पिकावर रस शोषण किडींच्या संख्येत वाढ होतांना तसेच प्रादुर्भाव दिसून येत आहे. सद्यस्थितीत कापूस पिकावर प्रामुख्याने मावा , तुडतुडे , फुलकिडे , ई. रसशोषण किडींचा प्रादुर्भाव काही ठिकाणी आर्थिक नुकसानीची पातळीच्या वर दिसून येत आहे. म्हणून शेतकरी बांधवांनी जागरूक राहून पिकाचे निरीक्षण करून किडींचे एकात्मिक व्यवस्थापन करणे गरजेचे आहे.

मावा पिवळसर किंवा फिक्कट हिरवा रंगाचा असतो. मावा कोवळ्या डहाळीवर किंवा पानाच्या खालच्या बाजूने समूहाने राहून त्यातील रस शोषण करतात. मावा कीडीचा प्रादुर्भाव अधिक झाल्यास पाने कोकडतात आणि झाडाची वाढ खुंटते. तुडतुडे फिक्कट हिरव्या रंगाचे , पाचरीच्या आकाराचे असून ते नेहमी लांबीला तिरके चालतात. प्रौढ व पिल्ले पानाच्या खालच्या बाजूने उपस्थित राहून पानातील रस शोषण करतात. त्यामुळे पाने प्रथम कडेने पिवळसर होऊन नंतर तपकिरी रंगाची होतात. जास्त प्रादुर्भाव झाल्यास संपूर्ण पाने लाल तांबडी होऊन त्यांच्या कडा मुरगळतात, परिणामी झाडांची वाढ खुंटते, झाडांना पात्या, फुले व बोंडे कमी प्रमाणात लागतात. फुलकिडे आकाराने लहान व लांबट असून रंगाने फिक्कट पिवळसर किंवा तपकिरी रंगाचे असतात. प्रौढ व पिल्ले कपाशीची पाने आणि हिरवी बोंडे खरडून त्यातून निघणारा रस शोषण करतात. त्यामुळे पानावर प्रथम पांढुरके चट्टे व नंतर तपकिरी ठिपके आढळून येतात. तसेच पांढरी माशीचे प्रौढ व पिल्ले पानाच्या खालच्या बाजूने एका ठिकाणी उपस्थित राहून पानातील रस शोषण करतात, त्यामुळे पाने कोमेजतात. तीव्र स्वरूपाचा प्रादुर्भाव झाल्यास पाने लालसर ठिसुल होऊन वाळतात. झाडाची वाढ खुंटते आणि त्याचा उत्पादनावर अनिष्ट परिणाम होतो.

किडींची आर्थिक नुकसानीची पातळी:

मावा: सरासरी १० मावा कीटक प्रति पान किंवा १५ ते २० टक्के प्रादुर्भावग्रस्त झाडे.
तुडतुडे: सरासरी २ ते ३ तुडतुडे प्रति पान.
फुलकिडे: सरासरी १० फुलकिडे प्रति पान.
पांढरी माशी: सरासरी ८ ते १० प्रौढ माश्या किंवा २० पिल्ले प्रति पान.

सर्व रस शोषक किडी एकत्र मिळून (मावा , तुडतुडे, फुलकिडे): सरासरी १० किडी प्रति पान आढळल्यास किडींचे व्यवस्थापन करणे गरजेचे आहे.

व्यवस्थापनाचे उपाय :

शिफारशीपेक्षा नत्र खताचा वापर टाळावा. पिवळ्या पत्र्याचे चिकट सापळे शेतमध्ये लावावेत. पिवळ्या रंगामुळे त्यावर पांढर्या माश्या आकर्षित होतात आणि त्यावर लावलेल्या ग्रीस किंवा तेलामुळे तिथे चिपकतात. रस शोषक किडीवर उपजिविका करणारे मित्रकीटक उदा. सिरफिड माशी , कातीन , ढालकिडे , क्रायसोपा , अॅनॅयसीस प्रजातीचा परोपजीवी कीटक ई. संख्या पुरेशी आढळून आल्यास रसायनिक कीटकनाशकांचा वापर टाळावा. ५ टक्के निंबोळी अर्क किंवा अझॅंडीरेक्टिन ३०० पीपीएम निमतेल बेस डब्ल्यु.एस. सी. ५० मिलि किंवा अझॅंडीरेक्टिन ५ टक्के ५ मिलि किंवा पांढर्याी माशीच्या व्यवस्थापनाकरिता व्हार्टिसिलियम लेकॅनी ५० ग्रॅम १० लीटर पाण्यात मिसळून फवारणी करावी.

वरील सर्व उपाय करून किडींनी आर्थिक नुकसानीची पातळी गाठल्यास अॅसीटामिप्रिड २० टक्के एस.पी. १ ग्रॅम किंवा बुप्रोफेजीन २५ टक्के प्रवाही २० मी.ली. किंवा फिप्रोनिल ५ टक्के प्रवाही ३० मिलि किंवा थायामेथोक्झाम २५ टक्के डब्ल्यु.जी. २ ग्रॅम किंवा फ्लोनिकामाइड ५० टक्के डब्ल्यु.जी. ३ ग्रॅम किंवा इमिडाक्लोप्रीड १७.८ टक्के प्रवाही २ मि.ली. किंवा क्लोरपायरीफॉस ५० टक्के + सायपरमेथ्रिन ५ टक्के प्रवाही २० मि.ली. वरीलपैकी कुठल्याही एका कीटकनाशकाची प्रति १० लीटर पाण्यात मिसळून फवारणी करावी. फवारणीसाठी दिलेले कीटकनाशकांचे प्रमाण साध्या पंपासाठी असून पावर पंपासाठी हे प्रमाण तिप्पट करावे. दुसरी फवारणी करतांनी कीटकनाशक बदलून फवारणी करावी. असे आवाहन डॉ. निलेश वझिरे विषय विशेषज्ञ (पिक संरक्षण) तसेच डॉ. जीवन कतोरें वरिष्ठ शास्त्रज्ञ व प्रमुख, कृषि विज्ञान केंद्र, सेलसुरा यांच्या वतीने शेतकरी बांधवांना करण्यात येत आहे.

वरिष्ठ शास्त्रज्ञ व प्रमुख,
कृषि विज्ञान केंद्र, सेलसुरा